

Een paar dagen geleden las ik op MO een artikel van Tobias Leenaert (Gentenaar; oprichter Ethisch Vegetarisch Alternatief). Het heeft me sindsdien bezig gehouden en gesteund in de gedachte dat elke investering (ook door een stad of andere overheid) ten goede zou moeten komen van diegenen die zich onder de (armoede)grens bevinden. Zolang er mensen geen menswaardig bestaan hebben, moeten we in hen investeren.

Enfin, ik hoop dat het jou evenveel kan inspireren en sterken:

Elke fundraiser van eender welke non profit weet het. Een brief die vraagt om een gift, en daarbij het leed van één met naam genoemd individu benadrukt, doet veel meer mensen naar de portefeuille tasten dan een brief die vertelt over het leed van vele duizenden mensen. Het is een voorbeeld van hoe onze emoties ons leiden bij ons altruïstisch gedrag

Een paar weken geleden nam ik in Zwitserland voor het eerst deel aan een congres over Effectief Altruïsme. Dat is een nieuwe sociale beweging/filosofie die, simpel gezegd, de beste manieren wil vinden om de wereld beter te maken, en daarbij gebruik maakt van wetenschap, onderzoek en rationaliteit. Ik voelde me er als een vis in proper water, en lever graag een bescheiden bijdrage om deze ideeën een klein beetje meer bekendheid te geven in ons land, waar ze nog nauwelijks neergestreken zijn.

Rede vs. intuïtie

Misschien bent u niet echt onder de indruk: proberen we sowieso niet altijd leed op een efficiënte manier aan te pakken en voort te gaan op wat studies ons leren? Zijn we sowieso niet op zoek naar het maximaliseren van onze impact? Alleszins niet in de praktijk. Daar laten we ons, in onze donaties, lidmaatschappen van organisaties, vrijwilligerswerk of – op hoger niveau – onderzoek en subsidies vaak leiden door emotie en intuïtie.

***Effectieve altruïsten willen
voorbij gaan aan intuïtie,
buikgevoel en foutief redeneren.***

Bovendien, zo leert ons de cognitieve psychologie, spelen er in ons denken allerlei vooroordelen en drogredeningen mee.

Effectieve altruïsten willen voorbij gaan aan intuïtie, buikgevoel en foutief redeneren. Sommige van de conclusies van deze filosofie kunnen dan ook nogal contra-intuïtief overkomen. Toch is het extreem belangrijk om zoveel mogelijk de juiste keuzes te maken, en onze middelen in te zetten daar waar we zoveel mogelijk leed kunnen vermijden of verlichten.

Prioriteiten

Effectief altruïsme hanteert een aantal criteria om te kijken waar we best op inzetten. Dat inzetten gaat dan niet alleen om individuele donaties (van heel klein tot heel groot – denk Bill Gates) maar ook over overheids gelden. Er is eerst en vooral de intensiteit van het lijden. Sommige vormen van leed zijn uiteraard al erger (langduriger of intenser bijvoorbeeld) dan andere.

Maar dat is niet het enige criterium. Er is ook de vraag wat we eraan kunnen doen: bestaan er oplossingen voor dat leed, en hoe efficiënt zijn die. En hoeveel mensen of organisaties zijn al bezig met dat probleem aan te pakken? Groot leed dat nog weinig aandacht krijgt en waarvoor haalbare oplossingen bestaan, dat is de focus die Effectief Altruïsme het meest zou aanmoedigen.

Armoede

Op basis van vooral deze criteria heeft Effectief Altruïsme een aantal gebieden geïdentificeerd waar we het meeste verschil kunnen maken. Armoede, in brede zin (inclusief onder meer gezondheid) is een belangrijke focus.

***Is afstand of nationaliteit
een rationele factor die
onze beslissingen en investeringen
zou moeten beïnvloeden?***

Op dat gebied stelt Effectief Altruïsme zich bijvoorbeeld de vraag hoe we onze aandacht en middelen moeten verdelen tussen armoede in de derde wereld en armoede bij ons. Wereldwijd leven een miljard mensen op minder dan één euro per dag en sterven er dagelijks twintig duizend kinderen. Ons geld lijkt daar veel meer te kunnen doen dan hier. Voor iemand

daar kan die ene euro evenveel betekenen als honderd euro voor iemand in een westers land. Is afstand of nationaliteit een rationele factor die onze beslissingen en investeringen zou moeten beïnvloeden?

Een ander dilemma: het trainen van één blindengeleidehond kost zo'n 30.000 euro. Het genezen van trichiasis (ingroeïende wimpers, een fenomeen dat tot blindheid kan leiden) kost in Afrikaanse landen slechts 35 euro. De hond is een dure manier om het leven van een blinde wat makkelijker te maken; de operatie voorkomt blindheid. Ik laat conclusies aan u over.

Dieren

Een andere prioriteit – niet evident voor de meeste mensen – zijn de dieren in de intensieve veeteelt. Binnen Effectief Altruïsme wordt gekeken naar lijden, tout court. En lijden is lijden, gelijk wie het ervaart. Dat mensen en andere dieren tot verschillende species behoren, doet er in die zin niet toe (het plaatsen van belangen van mensen boven gelijkaardige belangen van dieren wordt speciesisme genoemd, naar analogie met racisme).

Het leed van dieren in de intensieve veeteelt is doorgaans erg groot, en duurt vaak hun hele (korte) leven lang. We spreken over zestig miljard dieren per jaar, er zijn relatief weinig mensen bezig met de kwestie, en vooral: de oplossing is (tenminste in theorie) haalbaar en eenvoudig: we kunnen ophouden met dieren te eten – en ondertussen ook nog profiteren van voordelen op het gebied van gezondheid en milieu.

Existentiële risico's en artificiële intelligentie

Een derde terrein waarop Effectief Altruïsme actief wil zijn en onderzoek aanmoedigt is dat van zogenaamde "existentiële risico's". Een existentieel risico is precies dat: het risico dat de mensheid zou ophouden te bestaan door een of andere ramp. In concreto wordt vooral gedacht aan het mogelijke gevaar van artificiële intelligentie (AI).

Daarbij wordt gewaarschuwd voor een soort "superintelligentie" die er heel plots zou kunnen zijn, en oncontroleerbaar zou kunnen blijken. Een artificiële superintelligentie zou bijvoorbeeld zijn opdrachten veel te letterlijk kunnen nemen, en daarbij dingen doen die zijn programmeurs nooit bedoeld hadden. Het blijkt heel moeilijk om op voorhand de juiste "waarden" in de AI te stoppen wil deze niets doen dat tegen ons welzijn indruist.

Andere existentiële risico's kunnen van elders komen: problemen in ons zonnestelsel of een

komeetinslag bijvoorbeeld. Vandaar dat sommige mensen, zoals Elon Musk, geloven dat uitbreiding naar tenminste één andere planeet een prioriteit is.

Goed doen

Voor wie zich rekent tot de groep van effectieve altruïsten is het niet alleen belangrijk om te denken en te filosoferen, maar ook om een werkelijke bijdrage te leveren. Iemand als filosoof Peter Singer, een van de boegbeelden van de beweging, staat ongeveer de helft van zijn loon af.

Veel minder kan natuurlijk ook: vaak wordt, voor wie het kan, tien procent voorgesteld. Anderen – en de beweging trekt vooral jonge mensen aan – gaan bij hun jobkeuze voor een beroep dat een verschil kan maken. Of ze volgen het principe van “earning to give”: met een goedbetaalde job (in de financiële wereld bijvoorbeeld) veel geld verdienen om er een aardig stuk van weg te schenken.

Kritiek

Misschien merkte u al enige scepsis en weerstand bij uzelf tegen sommige van bovenstaande ideeën. Zoals gezegd: ze kunnen contra-intuïtief zijn. Het punt is echter dat de mensen in de beweging de dingen erg goed doordenken, de bestaande studies analyseren, aan meta-analyses doen, enzovoort. De organisatie Givewell is speciaal opgericht om het werk van diverse organisaties en de impact van bepaalde campagnes te analyseren.

De kritiek en weerstand hebben vaak te maken met ons aanvoelen dat het enigszins pervers lijkt om het ene goede doel of het ene leed boven het andere te stellen. Maar het is jammer genoeg een feit dat er momenteel niet voldoende middelen (noch goede wil) zijn om op korte termijn alles op te lossen.

***Een effectieve altruïst zou zich afvragen
of we grote donaties aan musea of universiteiten
moeten geven of aanmoedigen
zolang er grote armoede en ander leed bestaan.***

In zo’n geval kan je dan zo maar wat doen, of je kan beredeneerde prioriteiten stellen en kijken naar wat het dringendst moet aangepakt worden. Wat bijvoorbeeld met kunst en

cultuur? Een effectieve altruïst zou zich afvragen of we grote donaties aan musea (sorry, museumdirecteurs) of universiteiten – zoals vooral in de VS vaak gebeurt – moeten geven of aanmoedigen zolang er grote armoede en ander leed bestaan.

Is dit een kwestie van economisch efficiëntiedenken dat doorgedrongen is tot in onze ethiek? Dat goede doelen welzijn moeten maximaliseren zoals bedrijven winst maximaliseren, lijkt me geen slechte insteek.

Maar ik denk dat het veel meer is dan dat, en we een rationele manier van nadenken over altruïsme, waarbij dus rede en empathie gecombineerd worden, welkom moeten heten. Het gaat hier immers om niets anders dan een manier vinden om zoveel mogelijk tegemoet te komen aan waarden die we belangrijk achten, en om het realiseren van een zo groot mogelijke concrete impact.

Dit is meer dan een filosofisch systeem of een ideologie: voor de mensen (of dieren) die geholpen worden is het een kwestie van geluk of van lijden, van leven of dood. In die context is ons verstand een beetje gebruiken zeker geen overbodige luxe.

PS: bekijk even deze korte TEDx presentatie over Effectief Altruïsme